

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta životního prostředí

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Bakalářská práce

**Analýza a realizace lesní pedagogiky v okrese Mělník
a návrh opatření pro další rozvoj**

Krausová Anna

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/závěrečnou práci na téma: .....vypracoval/a samostatně a citoval/a jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil/a a které jsem rovněž uvedl/a na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů. Jsem si vědom/a, že na moji bakalářskou/závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla. Jsem si vědom/a, že odevzdáním bakalářské/závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby. Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 30.6. 2020

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Zdeňku Žárovi správci podniku Lesní správa Mělník a vedoucímu lesní pedagogiky v ÚHÚL Brandýs nad Labem Ing. Karlu Pokornému za konzultaci mé práce. Především mé poděkování patří panu doc. Ing. Jiřímu Olivovi Ph.D. za návrh a výběr tématu, vedení a podporu při zpracování mé bakalářské práce.

Analýza a realizace lesní pedagogiky v okrese Mělník a návrh opatření pro další rozvoj

Abstrakt

Obsahem této práce je průzkum povědomí, úrovně a odborného zázemí programu lesní pedagogiky, její realizace a navržení následných opatření pro další rozvoj. V práci je uveden postupný vývoj lesní pedagogiky v České republice, její zprostředkovatelé a implementace lesní pedagogiky na konkrétní oblast Mělnicka.

Pro průzkum byly využity metody dotazníku, rozhovory a konzultace. Dotazníky byly poskytovány ředitelům škol, pedagogům škol i mimoškolních organizací. Samotné provedení průzkumu bylo bráno také jako způsob propagace programu lesní pedagogiky.

Výsledek analýzy byl shodný s předpokládanými výsledky. Z dotazníkového průzkumu je zřejmá nedostatečná informovanost škol i pedagogů v dané oblasti. Z osobního pohovoru je zřejmá nevyhovující podpora ze strany institucí zprostředkovávajících lesní pedagogiku.

Z důvodu předpokládaných výsledků průzkumu byla navržena opatření pro rozvoj v konkrétní lokalitě závislé na možnostech oblasti.

Klíčová slova:

lesní pedagogika

ekologická výchova mládeže

ekologie v mateřských školách

ekologie v základních školách

udržitelný rozvoj lesního hospodářství

Analysis and realization of forest pedagogy in the district of Mělník and draft steps for further development

Abstract

The contents of this Bachelor's thesis is a survey of awareness, levels and specialist hinterland of the forest pedagogy program, its implementation and design of successive measures for further development. The thesis presents gradual development of forest pedagogy at Czech Republic, its mediators and implementation of forest pedagogy to a specific area of Mělník.

For this survey was used questionnaire methods, interviews and consultations. Questionnaires was provided to school directors, school teachers, and non-school organizations. Survey itself was also considered like a way of promoting to forest pedagogy program.

The result of the analysis was identical with the expected results. From the questionnaire survey we know that the problem is a low foreknowledge at schools and teachers in the field. From the personal interviews we know that a support from forest pedagogy institutions is insufficient.

The measures have been propose for development of concrete location because of the expected results of survey.

Keywords:

Forest pedagogy

Ecologic education of teen-agers

Ecology at nursery school

Ecology at primary school

Sustainable forestry development

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Cíl práce	10
3. Literární rešerše	11
3.1. Historie Lesní pedagogiky.....	11
3.2. Cíle lesní pedagogiky	11
3.3. Charakteristika lesního pedagoga.....	12
3.4. Legislativa v rámci lesní pedagogiky	12
3.5. Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty - EVVO ...	13
3.6. Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR	13
3.7. Školení lesní pedagogiky.....	15
3.8. Aktivita LČR v rámci programu lesní pedagogiky	15
3.9. Přihlášení do programu Lesní pedagogiky	16
4. Vývoj lesní pedagogiky v ČR	17
4.1. Historie Lesní pedagogiky v ČR	18
4.2. Jednotný postup pro realizaci lesní pedagogiky u lesních subjektů v ČR.....	18
4.3. Subjekty zapojené do Lesní pedagogiky	19
4.4. Lesní pedagogika vs. Lesní školka.....	21
5. Realizace terénního šetření.....	23
5.1. Dotazníkové šetření	23
5.2. Přímé rozhovory	24
5.3. Průzkum aktivity Lesní správy Mělník	24
5.4. Informační středisko CHKO Křivoklátsko – Křivoklát	25
5.5. Průzkum aktivity ÚHÚL Brandýs nad Labem	26
6. Výsledky	27
6.1. Výsledky dotazníkového šetření:	27
6.2. Výsledky přímých rozhovorů:.....	28
7. Diskuse	31
8. Návrh opatření	33
8.1. Spolupráce s institucemi nabízející mimoškolní vzdělávání.....	33
8.2. Spolupráce s regionálním muzeem Mělník	34
8.3. Zapojení seniorů	34
8.4. Podpora města Mělník.....	35
8.5. Podpora vzdělávání – nabídka nových studijních oborů.....	35
8.6. Propagace	35
9. Závěr.....	37

10. Přehled literatury a použitých zdrojů	39
11. Přílohy	42

1. Úvod

Pojem lesní pedagogika je v České republice relativně nový. Jde v podstatě o způsob vzdělávání formou zážitkové pedagogiky.

Česká republika má vysokou lesnatost. V současné době pokrývá lesní porost 34 % z celkového území České republiky. Z celého území státu, které zaujímá 78 865 km², lesy pokrývají jednu třetinu. Od druhé poloviny 20. století každým rokem přibývá téměř 2000 ha lesa. Průměrná zásoba na 1 ha lesa je 269 m³. Péče o lesní porost a o samotný les je tedy bezvýhradně nutná.

Programem lesní pedagogiky je napomáháno vytvořit u dětí přirozený zájem nejen o les, ale i o samotnou přírodu. Zapojením se do programu lesní pedagogiky děti získají primární znalosti, jak se o les správně starat.

Dalším důležitým posláním je vyhlídka dobré udržitelnosti státního bohatství i v budoucích letech.

Zrychlená doba, nezdravý životní styl, nezájem o okolní svět se stává životním trendem dnešních dětí. Jedením z prostředků k zamezení rozvoje tohoto trendu je právě program lesní pedagogiky.

Je nutné ponaučit se z vlastních chyb z minulosti a konat tak aby po nás bylo o les kvalitně postaráno. Právě proto je lesní pedagogika velice důležitou úlohou vzdělávání dnešních dětí. Její začlenění do vzdělávacích programů by mělo být důležitým úkolem každého pedagoga.

2. Cíl práce

Fakt, že lesní porost zabírá celou třetinu území České republiky vede k zamyšlení potřeby dostatečného zainteresování nadcházející generace a nápravu dnešního přístupu k přírodě. Nejedná se pouze o množství přihlášek na univerzity zabývající se problematikou životního prostředí. Důležité je vést děti ke vztahu k přírodě již od útlého věku. Vhodným přístupem je právě akce z Lesní pedagogiky, která napomáhá vštípit dětem správné chování a nakládání s našim přírodním bohatstvím.

Cílem této práce je seznámení se stávajícím povědomím o programu Lesní pedagogiky, zjištění rozsahu a realizace v okrese Mělník. Povědomí vzdělávacích institucí o programu LP, jejich zájem o LP, jejich zapojení do zážitkové pedagogiky. Dalším cílem je průzkum aktivity Lesní správy Mělník a navržení opatření k dalšímu rozvoji na základě zjištěných výsledků. Tyto opatření mohou být přínosné v rozvoji environmentálního vzdělávání pro děti z mateřských a základních škol.

Analýza stavu LP je v práci aplikována na příkladu města Mělník. Toto posouzení by bylo vhodné provést i v jiných regionech nebo krajích, bohužel takto obsáhlé šetření není z hlediska rozsahu bakalářské práce možné. Návrhy opatření se také orientují na oblast Mělnicka. Předpokladem je, že se stav v jiných okresech nebude příliš lišit. Z tohoto důvodu, by mohla být práce s návrhy opatření využita i v ostatních regionech.

3. Literární rešerše

3.1. Historie Lesní pedagogiky

Zakladatelem lesní pedagogiky je Joseph Cornell z americké Kalifornie žijící v 60. letech 20. století. Joseph Cornell napsal roku 1979 knihu s názvem *Sharing Nature with children*, za kterou získal mezinárodní uznání. Cornell cestoval po celém světě. Cílem jeho cest byla osvěta správného chování k přírodě. Přednášky směřoval učitelům, rodičům, vedoucím útvarů pro vzdělávání mládeže i přírodovědcům. Za prvotní půdu lze tedy považovat Ameriku. Odtud se Lesní pedagogika dále šířila do Švýcarska, Německa a Rakouska. (Cornell, 1985)

V Rakousku je lesní pedagogika financována z evropské unie a státních zdrojů a pevně zakotvena v legislativě. Velký náskok má Rakousko i v organizační sféře lesní pedagogiky. Mají zde jednotné školení pro lesní pedagogy a lesníky. Dále je po celé zemi rozmístěno několik školících středisek.

Další zemí, zapojujících se aktivně do programu lesní pedagogiky, je Německo. V Německu se lesní pedagogikou zabývá především spolková země Brandenbursko. Mezi další evropské země se řadí například Polsko, Maďarsko, Slovensko a Finsko. Všechny tyto země se lesní pedagogikou zabývají. Nejvíce se jí věnuje již zmiňované Rakousko. (Prylová 2006/10) – Časopis Vesmír

3.2. Cíle lesní pedagogiky

Základní cíl lesní pedagogiky spočívá v chápání lesa jako prostoru pro život. Mezi nejdůležitější sdělení patří potřeba ochrany celého životního prostředí, vnímání jeho zranitelnosti a nutnost kvalitní péče. Dětem je prakticky vysvětlena samotná funkce lesa, jeho interakce. Důležitým prvkem lesní pedagogiky je vštípení povědomí o hospodaření v lese, možnostech lesníků, ukázka jejich práce a vnímání jeho krás všemi smysly. Ze školení lesní pedagogiky by si děti měli odnést mimo jiné znalosti správného chování v lese. (Machar 2009)

3.3. Charakteristika lesního pedagoga

Lesním pedagogem se může stát například člověk pracující v lesnictví, který absolvoval certifikovaný kurz lesního pedagoga, popřípadě absolvent školy zaměřené na lesnictví. Je to člověk, který má předpoklady k předávání znalostí a zkušeností ostatním, a to bezprostředně v prostředí lesa. (Řezáč, 2011) Měl by to být člověk, se kterým je prožitek v lese zajímavý, příjemný a tím vzbudí u účastníka zájem o znalosti týkající se trvale udržitelného rozvoje lesa. Právě z tohoto důvodu jsou nejlepšími lesními pedagogy lesníci. Mají praktické znalosti i dovednosti v oblasti lesnictví. Chápou les ze všech úhlů pohledu. Vidí nejen les jako úžasné místo pro relax a místo ke vzdělávání ale vidí i jeho environmentální, sociální, ekonomickou a technickou stránku. (Pracovní skupina MZe zabývající se lesní pedagogikou v ČR, 2015)

3.4. Legislativa v rámci lesní pedagogiky

Lesní pedagogika prozatím není v legislativě evropské unie ani ČR zakotvena. V rámci evropské unie je podporována dokumentem vystupujícím pod názvem „Akční plán EU pro lesy“. Tento dokument ukazuje rozvoj povědomí o lese jako všestranném zdroji. Les je zde popisován jako prostředí pro vzdělání nejen v environmentálním ale i kulturním a sociálním smyslu. Právě díky této funkci je prostředí lesa ideálním místem pro edukaci, která může vést k postupu ve snaze vybudovat udržitelný rozvoj hospodaření v lesích. V rámci evropské unie je od roku 2007 v účinnosti akční skupina zastupitelů lesních správ, do které mimo jiné patří i ČR, která se řídí EVVO. Další velice důležitou pomůckou se stal dokument Forest - related environmental education - FREE) neboli environmentální vzdělávání ve vztahu k lesu. Mezi další evropské skupiny zabývající se environmentálním vzděláváním patří UNECE/FAO, FCN. (Vašíčková 2009)

První kurzy lesní pedagogiky se pořádali roku 2002. Od zmiňovaného roku se podařilo vybudovat veřejné povědomí týkající se této problematiky. Lesní pedagogika se začala objevovat ve více oblastech české republiky a dokonce se začala objevovat i v důležitých strategických vládních dokumentech nejen těch vzdělávacích, ale i lesnických. Jedním z těchto dokumentů je „Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR“.

3.5. Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty - EVVO

V roce 2016 byl vládou schválen Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství pro období 2016 – 2025.

Tento program poskytuje postoje, plány, strategie a cíle pro obce, města, kraje. Program je určen také pro školy, střediska ekologické výchovy, neziskové organizace, botanické zahrady, zoologické zahrady aj. Pro dosažení stanovených cílů je program pro snazší přehlednost rozčleněn do sekcí Příroda, Místo, Krajina, Sídlo, Udržitelná spotřeba a Klima. K aktualizaci tohoto programu dochází pomocí tříletých Akčních plánů. O plnění plánu Státního programu se stará Ministerstvo životního prostředí. Každý rok probíhá zhodnocení postupů a výsledků. Souhrnné hodnocení bude vyhotoveno a předáno v roce 2025 vládě společně s novým Státním programem. (MŽP 2016)

3.6. Akční plán Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR

Dne 8. února 2019 byl vládou převzat nový Akční plán EVVO 2019 – 2021, který udává aktivity, kterým se má MŽP a MŠMT věnovat pro podporu rozvoje EVVO a environmentálního poradenství v České republice.

Akční plán je rozdělen do několika bodů. Každý bod obsahuje specifický název, gesci, spolupráci, časové určení, vazbu, Indikátory a odkaz na způsob financování.

Prvním z popisovaných plánů je aktualizování a rozšíření kvalifikace pracovníka environmentální výchovy, školního koordinátora a Průvodce přírodou. Požadavek na rozvoj této oblasti vychází ze strany Ministerstva životního prostředí a požaduje se zde spolupráce s MŠMT, například v podobě DVPP (další vzdělávání pedagogických pracovníků). Tento krok je financován ze zdrojů provozního rozpočtu MŠMT, Národního ústavu pro vzdělávání a Národního institutu pro další vzdělávání (NÚV, NIDV) a k jeho realizaci by mělo dojít v roce 2020.

Následujícím plánem pro rok 2019 je rozšíření kapacity pro koordinaci EVVO o dva až tři úvazky. Realizace tohoto plánu má pomoci k rozvoji dlouhodobého záměru vzdělávání v letech 2015–2020. Tento požadavek vychází ze strany MŠMT směrem k MŽP. Financování je zde plánováno stejným způsobem jako u předešlého bodu.

V dalším bodě popisovaném v Akčním plánu je aktualizace metodického pokynu z důvodu změny několika terminologií vztahujících se k EVVO na školách. Najdeme zde návrhy novelizace zákonů, realizaci a vylepšení pozic environmentálních pedagogů, rozšíření informovanosti ředitelů škol o plánovaných pomůckách v MŠMT, vytváření pomůcek k užití šablon z OP VVV pro EVVO aj. Tento krok proběhne ve spolupráci MŠMT a České školní inspekce (ČŠI).

Mezi další plány probíhající v letech 2019 – 2021 patří například:

- Podpora zázemí pro EVVO a EP,
- Motivace pracovníků EVVO a EP,
- Akční plány EVVO a EP,
- Zakotvení environmentálního vzdělávání ve smyslu udržitelného rozvoje ve strategických a implementačních dokumentech pro vzdělávání v ČR
- Podpora vzdělávacích programů v EVVO a EP,
- Výzkum EVVO a EP,
- Vzdělávání pedagogických pracovníků škol a školských zařízení a pracovníků pracujících s dětmi a mládeží v nestátních neziskových organizacích v České republice,
- Využití vzdělávacího potenciálu kulturního dědictví,
- Podpora školní výuky v terénu a v kontaktu s přírodou,
- Podpora neformálního a celoživotního vzdělávání v terénu a v kontaktu s přírodou.

3.7. Školení lesní pedagogiky

Školení lesní pedagogiky je zábavným prostředkem lesních pedagogů pro rozvoj představy dětí, jak se v lese správně chovat, pomocí smyslů. Umožňuje poznávat a objevovat přírodu a tak pochopit jejich vzájemné souvislosti. Díky tomuto je jednodušší si vše zapamatovat. (Bilačič, 2016) Sám lesní pedagog je z počátku proveden krok po kroku školením lesní pedagogiky. V kurzu se lesníci musí snažit vžít do rolí účastníků. Následně absolvují samotné školení na vlastní kůži. Celé školení je koncipováno tak, že je několikrát proveden tzv. komunikační kruh, při kterém je prováděno zhodnocení aktivity. Samotné školení je zorganizováno různými směry. Účastníkům je poskytnut jedinečný prožitek v různorodých aktivitách. V jednom z kurzů je připravena chůze po slepu mezi stromy bez bot, v jiném osobní seznámení s lesním psem. Novým světem plným možností k prozkoumání je také obor myslivosti.

V rámci školení je zásadou vlastní prožitek a uvědomění si nejen potřeby lesa jako takového, ale i možností, které nám les poskytuje. Děti se mnohdy poprvé dostávají k možnostem vše si osahat, vyzkoušet, očichat. Po dobu trvání školení lesní pedagogiky je k dětem přistupováno rovným pohledem. Pro děti je zde připravena řada her, ale především poskytnut jedinečný pohled na les ve všech jeho podobách. Les může být pro děti inspirací, místem pro odpočinek a novým přítelem při poznávání. Práce lesníka je přiblížena dá se říci „na dosah ruky“ a tak je pro děti přirozené cítit v lesníkovi autoritu a možný vzor do budoucího života.

Důležitým poznatkem, který si děti odvázejí domů je respekt. Respekt k práci lesníků, hospodářů, myslivců i lesních pedagogů. Především je zde prakticky podpořen rozvoj respektu k samotné přírodě, který je z hlediska budoucího trvale udržitelného rozvoje prioritní. (Pracovní skupina MZe zabývající se lesní pedagogikou v ČR, 2015)

3.8. Aktivita LČR v rámci programu lesní pedagogiky

Jednou z aktivit LČR je například výčet tipů pro lesní pedagogy v období vegetačního klidu. Tyto typy nalezneme v časopise pro lesníky-dřevaře (Lesnická práce ročník 97/12 autoři: Tým lesních pedagogů Lesů ČR).

Zde jsou uvedeny příklady aktivit s dětmi v průběhu zimy. V tomto zdánlivě neaktivním období je možné pomoci s příkrmováním zvěře atp. Vycházkou do lesa v tomto období se naskytne dětem další praktický pohled na lesní hospodaření.

Častou otázkou při plánování programu Lesní pedagogiky je využívání moderních technologií. Lesní pedagogové se snaží především o rozvoj vztahu k přírodě přirozenou cestou. I přes tuto zásadu jsou do jejich programů implementovány i různé technologie. Zapojením technologií docílí zvýšení pozornosti u dětí, pro které jsou tablety, mobilní telefony apod. každodenní zábavou. V programech Lesní pedagogiky se často setkáváme s využíváním různých map, ve kterých jsou zakresleny hranice lesů. Dále se v programu můžeme setkat s „měřáky“ pro rychlosti proudění vody v potocích. Při výukovém programu mnohdy nelze dosáhnout absolutního ticha důležitého pro poslech různých zvuků. V těchto případech nám poslouží nahrávky ptáků i ostatních zvířat. Díky lesnickým mapám s GPS body se děti učí orientaci v přírodním prostoru. Moderní technologie je tedy nedílnou součástí programu Lesní pedagogiky. Pro lesní pedagogy však přirozené poznávání lesa zůstává na první místě. (Malčánková, 2018)

Pojetí lesní pedagogiky ze strany LČR se v různých ohledech liší od typického odborného výkladu s lesním pedagogem v prostředí lesa.

Tento model aktivit LČR se v konkrétním případě Lesní správy na Mělníku bohužel nenabízí. Aktivita Lesní správy Mělník je omezena na veřejné spíše informační jednorázové akce.

3.9. Přihlášení do programu Lesní pedagogiky

Na školení Lesní pedagogiky je možné se přihlásit pomocí internetu na portálu lesní pedagogiky. (www.lesnipedagogika.cz) Zde je možné najít lesního pedagoga spadajícího do konkrétního kraje. Lesní pedagog posléze může navrhnout takový projekt, který je v danou dobu požadován. Mezi požadavky nutné k přípravě programu patří věk účastníků, jejich specifika, tematické zaměření, rozsah programu, údaj, zda bylo již nějaké školení lesní pedagogiky absolvováno a konkrétní údaje jako je například čas, datum a další organizační požadavky. (Pracovní skupina MZe zabývající se lesní pedagogikou v ČR, 2015)

4. Vývoj lesní pedagogiky v ČR

Počátky komunikace sahají až do starého Řecka, kde se již staří řekové učili umění zvané rétorika. Komunikace má svá pravidla metody a postupy. Tento fakt dokazuje podstatu komunikace a její nezaměnitelnou pozici při metodách řízení.

Kvalitním a účinným komunikačním nástrojem mezi veřejností a lesními podniky může být právě lesní pedagogika. Lesní pedagogika napomáhá jednoduchým a srozumitelným způsobem informovat nejen mládež ale i dospělé o chodu lesního hospodářství. V lesní pedagogice nejde pouze o rozšíření informací. Základním cílem je zaujetí kladného hodnocení a postoje účastníků. Nejrozšířenější cílovou skupinou účastníků jsou právě děti mateřských a základních škol z důvodu snadného začlenění Lesní pedagogiky do vzdělávacího programu a procesu učení, který je pro děti přirozený.

Samotný program Lesní pedagogiky nebude mít nikdy takový úspěch, pokud se nestane součástí komunikačních prostředků figurujících mezi veřejností a lesním hospodářstvím.

Podle názoru Holého z článku („Bylo nebylo, bude nebude“ 2019/3 S. 26-27.) jde lesnická práce spíše sestupným směrem. Vítězslav Holý je několik let lesníkem u LČR. Po dobu svého působení u LČR si všiml upadající tendence hospodaření. Zejména z hlediska samotného obhospodařování lesa. Klesající cena dřeva, nevhodné řešení kůrovcové kalamity, nakládání se zaměstnanci lesních správ. To všechno vidí Holý jako nesprávný krok. Ve svém článku popisuje změny vedoucí k postupné devastaci lesního hospodářství. Svou nelibost projevuje zejména v samotném přístupu k lesu. Upozorňuje na podstatu a důležitost lesa jako místa nezbytného pro život. Článkem Holý promlouvá:

„Jediná naše naděje je v našich dětech. Dopřejme jim však svobodnou možnost volby, neboť pokud stát ztratí dohled nad jeho majetkem, tak už nebudou mít možnost vlastního rozhodnutí. My všichni jsme veškeré názory převzali od svého nejbližšího okolí, avšak měli bychom mít také v hlavě jakousi pomyslnou záchrannou brzdu, za kterou by se v případě nouze zatáhlo. Odklonili jsme se od sledování přírody a přizpůsobování své činnosti jejím potřebám. Naopak my sami jsme se přizpůsobili jiným lidem a zbavili se tak vlastní vnitřní rovnováhy.“ (Holý, 2019)

4.1. Historie Lesní pedagogiky v ČR

Počátky lesní pedagogiky sahají ke konci 90. let 20. století. Inspirace ze zahraničí zaujala studenty z ISŠT Vimperk. Po absolvování školícího kurzu v Rakousku se naplno věnovali přípravě a realizaci nejen samotných kurzů, ale i proškolení nových pedagogů. Program byl realizován od roku 2002 a jeho podoba byla inspirována z Rakouska, avšak upravena na podmínky České republiky. Od roku 2003 jsou vedoucími institucemi programu Sdružení lesních pedagogů ČR a Střední lesnická škola v Hranicích. Zásadním rokem pro počátek Lesní pedagogiky v České republice je považován rok 2002, ve kterém se do programu začali zapojovat i další účastníci. Těmi byly například Lesy České republiky, Lesní škola při Městských lesích v Ostravě a Karlových Varech aj (Machar a kol. 2009).

4.2. Jednotný postup pro realizaci lesní pedagogiky u lesních subjektů v ČR

Skupinou zástupců MZe, Lesů ČR, VLS ČR, s.p., SLŠ Hranice, ÚHÚL, SLP ČR, Nadace dřevo pro život, ÚZEI, ČLS a Ostravské městské lesy, s.r.o. byl vytvořen dokument zahrnující veřejný postoj občanů české republiky k hospodaření s lesy. V dokumentu byl popsán nesprávný názor obyvatel označující lesní hospodaření za destruktivní. Povědomí obyvatel o ubývajících lesních pozemcích byl popřen a podložen opak názoru veřejnosti. Nakládání s pozemky je stanoveno dle certifikačních systému, které zaručují trvale udržitelné hospodaření v lese. Vlastníci lesů jsou zde označeni pochybením ve využívání komunikačních prostředků ke zveřejnění stavu hospodaření v lese.

Obsah Jihlavské deklarace napovídá, že by měl být stav lesního hospodaření zveřejněn. Důvodem zveřejnění mělo být:

- vyšší popularita dřeva (jako obnovitelné suroviny),
- rozšíření povědomí o stavu lesního hospodářství v Evropě,
- rozvoj povědomí o užitkovosti trvale udržitelného hospodářství v lese.

Součástí deklarace je vysvětlení důležitosti edukativní funkce lesa. (Lesy ČR, 2016)

4.3. Subjekty zapojené do Lesní pedagogiky

4.3.1. Ministerstvo zemědělství (MZe)

Základním subjektem zabývajícím se lesní pedagogikou je Ministerstvo zemědělství (MZe). Ministerstvo zemědělství považuje lesní pedagogiku za nutný komunikační prostředek mezi lesníky a veřejností. Lesní pedagogika je prostřednictvím MZe chápána jako lesnická osvěta a možnost zajištění trvale udržitelného rozvoje lesnického hospodářství. Zajišťuje organizaci pracovní skupiny, kde se setkávají zástupci subjektů zabývajících se lesní pedagogikou. MZe zde figuruje jako usměrňovací prvek a zajišťuje prostředky formou dotací. (EAGRI, 2017)

Do aktivit MZe pro koordinaci a rozvoj lesní pedagogiky patří například:

- Týden lesů (popř. Evropský týden lesů)
- Správa webových stránek (www.lesnipedagogika.cz)
- Pořádání školení pro lesní pedagogy
- Propagace – výstavy, veletrhy, programy pro lesníky i veřejnost

4.3.2. ÚHÚL Brandýs nad Labem

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem je instituce zřízená Ministerstvem zemědělství plnící servisní a organizační funkci zejména pro lesní hospodářství.

Jednou z činností ÚHÚL je prostřednictvím Zřizovací listiny osvětová činnost. Dále pak zajišťuje organizaci pracovní skupiny, která se zabývá lesní pedagogikou na našem území. Tuto skupinu stanovilo roku 2007 Ministerstvo zemědělství. (ÚHÚL, 2015)

ÚHÚL Brandýs nad Labem je členem pracovní skupiny, koordinuje akce po celé republice, účastní se výstav o lese jako jsou například Natura viva a Země živitelka apod. Na těchto akcích má ÚHÚL Brandýs nad Labem vlastní stánek s lesními pedagogy, kde jsou připravené hry pro děti. Další aktivitou ÚHÚL Brandýs

nad Labem je účast na seminářích a mezinárodních kongresech. Hlavní činností je pořádání akcí pro klienty po celé republice. Nejčastěji v okolí 9 poboček.

4.3.3. Lesy České republiky (LČR)

Svým podpisem se Lesy České republiky podílejí na Jednotném postupu pro realizaci lesní pedagogiky u lesních subjektů v ČR. (Pracovní skupina MZe zabývající se lesní pedagogikou v ČR, 2015)

Dalšími důležitými institucemi podporující rozvoj lesní pedagogiky jsou:

- Sdružení lesních pedagogů ČR (SLP ČR)
- Střední lesnická škola v Hranicích (SLŠ v Hranicích)
- Vojenské lesy a statky ČR, s.p.
- Lesy hl. m. Prahy
- Městské lesy Rožnov s.r.o.
- Lázeňské lesy Karlovy Vary, p.o.
- Domažlické městské lesy spol. s r. o.
- Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny
- Lesy města Písku s.r.o.
- Městské lesy Chrudim
- Střední lesnická škola Žlutice, příspěvková organizace (SLŠ Žlutice, p.o.)
- Nadace dřevo pro život
- Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR (SVOL)
- Fakulta lesnická a dřevařská, ČZU v Praze

4.3.4. Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI)

Ústav zemědělské ekonomiky a informací pořádá od roku 2008 celorepublikové seminář - setkání lesních pedagogů, kde se řeší oblasti financování, koordinace, komunikace a marketingu a úloha pracovní skupiny. Cílem seminářů je nalézt definovat a navrhnout řešení problémů spojených s akcemi z lesní pedagogiky. Sdílení nových postupů a nápadů pro obnovu a inovaci. Jsou zde rozvíjeny diskuze

pro zefektivnění práce a prohloubení znalostí. (Prylová 2009) – Časopis Lesnická práce

4.3.5 Vojenské lesy a statky, s.p. (VLS)

Činnostmi Vojenských lesů a statků jsou lesní výroba, obchod se dřevem, myslivost, rybářství aj. V rámci lesní výroby se VLS zabývají především pěstební, těžební činnostmi, ochranou lesa, školkařstvím a udržování semenných zdrojů. Díky tomu se VLS stará o obnovu a udržení stability lesních ekosystémů a přispívá ke zvyšování přirozené obnovy lesních porostů.

Vojenské lesy a statky pořádají atraktivní program lesní pedagogiky. Lesy ve vlastnictví VLS navštěvují stovky dětí z mateřských a základních škol. Děti zde mají možnost asistovat při téměř všech činnostech VLS, seznamují se s různými zvířaty, pomáhají při školkování, i výsadbou dřevin.

Tradiční akcí je každoroční školkařský den kdy se návštěvníci mohou na vlastní oči prohlédnout prostředí a provoz školek a mohou sledovat zacházení s různými druhy sadeb. (Vojenské lesy a statky, s.p. 2020)

4.4. Lesní pedagogika vs. Lesní školka

Pojem lesní pedagogika je velice často zaměňován s organizacemi zabývajícími se vzděláváním bezprostředně v přírodě. Rozdílem mezi těmito oblastmi je zásadní.

Příkladem realizace lesní školky je například Lesní školka Nad Klenicí. Tato školka je v provozu od roku 2014. Funguje každý den v týdnu. Nyní ji navštěvuje 16 dětí. Děti jsou v neustálém kontaktu s přírodou. K dispozici mají malou maringotku nebo týpí, které dětem slouží při nepříznivém počasí. Každodenní kontakt dětí s přírodou prohlubuje jejich představivost a zároveň rozvíjí jejich kladný vztah k celé zemi. Děti se učí zážitkovou pedagogikou veškeré přírodní děje nenásilnou podobou. Dětem nechybí dostatek pohybu na čerstvém vzduchu a je pro ně vždy připraven lákavý program. Děti si samy všimají každodenních změn v přírodě. Na počet šestnácti dětí jsou k dispozici dvě průvodkyně. Tento počet je ideální i z hlediska individuálního přístupu k dětem. Z pohledu zakladatelky lesní školky jsou děti v dnešní době

přetěžovány. Nemají dostatek času na spontánní činnosti. Nemají prostor na volnou hru dle vlastní fantazie ani svobodu výběru činností. Právě z těchto důvodů vidí týmy zakládajících institucí lesních typů vzdělávání smysl v cestě jít tímto směrem. I když volba této cesty prozatím není snadná organizačně ani legislativně. (Pondělíčková, 2019 Lesní práce)

Provázanost lesních školek a škol s programem lesní pedagogiky je bezesporu úzká. Jejich spojitostmi jsou edukační záměry, sbližování dětí a mládeže s přírodou, vytvoření úcty k přírodě ale především vědomost potřebné péče o životní prostředí přispívajícího k rozvoji trvale udržitelného rozvoje.

4.4.1. Zapojení lesní pedagogiky – spolupráce institucí s MŠ a ZŠ

Příkladem spolupráce subjektů zabývajících se lesní pedagogikou společně s organizacemi se vzdělávacím programem lesní školky je projekt vystupující pod názvem Les v kostce. Tento projekt byl uspořádán pod záštitou společnosti PEFC ČR.

Společnost PEFC uspořádala projekt zvaný „les v kostce“, se kterým projížděla města v Čechách i na Moravě. Cílem projektu bylo zviditelnění PEFC. Nápad umístit kostku na konkrétní místo se zalíbil lesní školce z Mladé Boleslavi, která se zapojila do losování a vyhrála. Losování proběhlo na letní škole vedené Asociací lesních mateřských škol. (PEFC ČR 2019)

5. Realizace terénního šetření

Realizace terénního šetření probíhala následujícími způsoby:

- Dotazníkové šetření
- Osobní rozhovory s pedagogy škol
- Průzkum aktivit lesní správy Mělník

5.1. Dotazníkové šetření

Základním ukazatelem pro hodnocení dosavadního využívání akcí z Lesní pedagogiky bylo dotazníkové šetření. Dotazník byl sestaven z osmi jednoduchých otázek (6 uzavřených a 2 otevřených). Na otázky odpovídali ředitelé škol a pedagogové vyučující přírodní vědy, popřípadě pedagogové ze školních institucí.

Dotazník byl sestaven z velice jednoduchých a přímých otázek, na které bylo možné odpovědět v rámci pár minut. Rozsah dotazníku byl takto koncipován kvůli vědomí nedostatku času vyučujících a nezájmu vyplnění dotazníku. Z tohoto důvodu byl dotazník opatřen údajem o době potřebné k vyplnění dotazníku (2 minuty).

První otázkou bylo „**Znáte pojem Lesní pedagogika?**“. Odpověď na tuto otázku byla uzavřená formou **ano** nebo **ne**. Tato odpověď je ukazatelem rozšíření povědomí o lesní pedagogice.

Další otázka „**Zajímala by Vás akce z lesní pedagogiky?**“ byla zvolena z důvodu průzkumu atraktivnosti programu LP.

Odpověď na otázku „**Využíváte akcí z lesní pedagogiky?**“ byla přípravou na následující otázku číslo čtyři, kde se respondentů tážeme „**Jak akce z lesní pedagogiky využíváte?**“, kde byla očekávána obsáhlá odpověď s výčtem činností kterými se škola/ školka zabývá.

Otázkou „**Víte, kdo akce z lesní pedagogiky zprostředkovává?**“ byl zjišťován přehled pedagogů o subjektech figurujících při realizacích projektů lesní pedagogiky.

Odpovědi na otázku „**Účastníte se akcí z lesní pedagogiky?**“ jsou směrodatné z hlediska využívání možností nabízených ze stran organizací nabízejících tento vzdělávací program.

Otázka „**Měli byste zájem o zapojení do akcí lesní pedagogiky?**“ je směrodatnou z hlediska aktivity, kreativity a zájmu pedagogů o prohloubení a zatraktivnění jejich výuky.

Druhá otevřená otázka „**Jakým způsobem zapojujete lesní pedagogiku do výuky?**“ je průzkumnou otázkou, která má posloužit jako případná inspirace pro následující návrhy pro další rozvoj.

5.2. Přímé rozhovory

Forma přímých rozhovorů byla použita na školách, které odpověděly na mailový dotazník, nebo jej poskytly formou telefonického kontaktu. Dalo se předpokládat, že výsledky přímých rozhovorů se budou lišit od výsledků, získaných nepřímou formou, tj. mailem nebo telefonickým rozhovorem.

Výhodou přímého rozhovoru je že dotazovatel naváže přímý kontakt s respondentem. Předjde se tím nejasnostem v odpovědích, respondent může svoji odpověď vysvětlit a výsledky vykazují větší objektivitu (Riedl 2003)*.

Na každé škole byli osloveni dva náhodně vybraní pedagogové, kterým byly položeny stejné otázky, jako u nepřímých rozhovorů. Tím bylo získáno dalších padesát respondentů.

5.3. Průzkum aktivity Lesní správy Mělník

Lesní správa Mělník byla založena roku 1992. Jejím správcem se toho roku stal Ing. Zdeněk Žára. Pan Inženýr je ve správě dodnes.

Zaměstnanci Lesní správy Mělník každoročně připravují několik akcí pro veřejnost. Patří mezi ně spolupráce s Natura Viva Lysá nad Labem, úklid lesa a sázení stromků v nedalekém Klánovickém lese, program při příležitosti Dnu s LČR a jiné. Lesní správa Mělník aktivně spolupracuje s několika institucemi jako jsou Újesdský STROM, Škola Úvaly nebo ZŠ Jindřicha Matiegky v Mělníku. Nejčastěji se projekty Lesní správy realizují v prostorách již zmiňovaného Klánovického lesa nebo například ve Lhotce u Mělníka.

Projekty Lesní správy Mělník jsou připravovány pro širokou veřejnost. Například při příležitosti Dětského dne spojeného se Dnem s LČR připravuje Lesní správa program pro děti. Při různorodých hrách je dětem umožněno poskládat si puzzle zvířete žijícího v oblasti spravované Lesní správou Mělník, pomocí hmatu rozpoznávat přírodniny, ve spolupráci se sokolníky poznat pro děti nové druhy ptáků žijících na území okresu Mělník a jiné.

Pro samotný program lesní pedagogiky nemá Lesní správa Mělník dostatek času ani zaměstnanců. Na správu celého území je zaměstnáno 20 lidí. Z hlediska časového presu se není možné více angažovat v rámci lesní pedagogiky. Při diskutování ohledně řešení situace s nedostatkem personálu pro realizaci projektu lesní pedagogiky bylo zhodnoceno, že by musela být vyčleněna a zaměstnána nová skupina lidí. Tato skupina by se věnovala pouze samotnému programu lesní pedagogiky. Okres Mělník nabízí vzdělávání skrze přibližně 60 Základních a Mateřských škol. Stávající počet zaměstnanců nemůže uspokojit případnou poptávku po programu Lesní pedagogiky a zároveň zabezpečit jejich pestré a rozlehlé území. Z tohoto důvodu Lesní správa Mělník spolupracuje a doporučuje ne příliš vzdálenou Lesní správu Křivoklátsko, které má vybudováno inspirativní „Informační středisko CHKO Křivoklátsko – Křivoklát“.

5.4. Informační středisko CHKO Křivoklátsko – Křivoklát

Informační středisko Křivoklátsko vzniklo ve spolupráci Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK) správy CHKO Křivoklátsko a Obecním úřadem Křivoklát. Toto centrum bylo založeno roku 1995. Bylo vybudováno pro službu školám, obcím i široké veřejnosti. IS Křivoklátsko nabízí edukativní služby formou školení lesní pedagogiky, přednášky, prezentace, vzdělávacích programů a exkurzí. S financováním rozvoje IS Křivoklátsko pomohl Krajský úřad Středočeského kraje. Středisko nabízí několikrát do roka akce pro veřejnost jako jsou Dny země, výstavy a přednášky. V rámci akcí pro veřejnost středisko nabízí odkoupení použitého rostlinného oleje k recyklaci, využití ekoknihovny a ekopomůcek.

Dále poskytují dobrovolníkům možnosti zapojit se do akcí vystupující pod názvem „hledáčky“. Jedná se o volně dostupné mapy, které jsou umístěné na stránkách

IS Křivoklátsko. Pomocí těchto map se může kdokoliv vydat na cestu plnou dobrodružství. Každý si může vybrat délku trasy i případnou oblast, kterou by rád v rámci Křivoklátska navštívil. Touto neinvazivní formou nabízí IS Křivoklátsko své služby i mimo provozní dobu.

Pro školy je zde k dispozici široká nabídka aktivit lesní pedagogiky v terénu. Program lesní pedagogiky je možné uskutečnit za nepřízně počasí přímo na adrese školy, popřípadě v učebnách IS Křivoklátsko. (IS Křivoklát, 2019)

5.5. Průzkum aktivity ÚHÚL Brandýs nad Labem

ÚHÚL Brandýs nad Labem je jediným subjektem, který zprostředkovává lesní pedagogiku na území střeďočeského kraje. Do kurzů se z důvodu kapacity zapojují pouze školy z okolí Brandýsa nad Labem. Školy z mělnicka a okolí se prozatím o školení lesní pedagogiky nezajímají. Případnou poptávku ze strany školských zařízení by nebylo možné v současné době uspokojit. V případě zájmu odkazuje ÚHÚL Brandýs nad Labem uchazeče na ostatní organizace nabízející alternativní programy.

Průzkum probíhal v podobě ústního pohovoru a následně emailové konzultace.

6. Výsledky

6.1. Výsledky dotazníkového šetření:

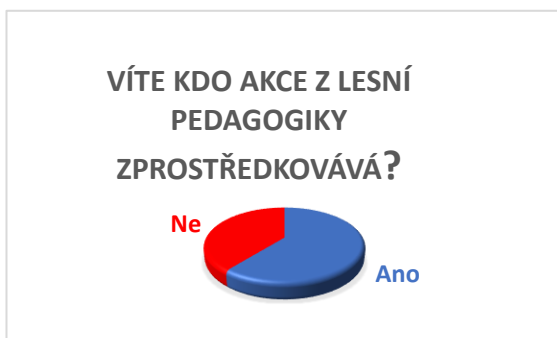
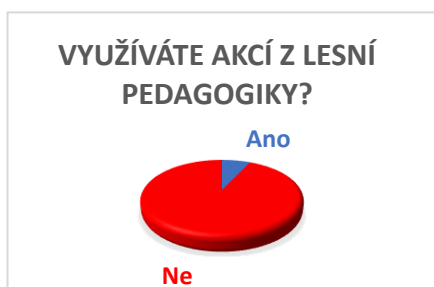
Otázka	ano (%)	ne(%)	Celkem
Znáte pojem lesní pedagogika ?	74	26	100
Zajímala by Vás akce z lesní pedagogiky ?	47	53	100
Využíváte akcí z lesní pedagogiky ?	7	93	100
Víte, kdo akce z lesní pedagogiky zprostředkovává?	27	73	100
Účastníte se akcí z lesní pedagogiky?	0	100	100
Měli byste zájem o zapojení do akcí lesní pedagogiky?	27	73	100

Pokud ano, jak využíváte akce z Lesní pedagogiky?

Pouze jedna odpověď: Formou odborníka ve výuce v okolním lese

Jakým způsobem zapojujete Lesní pedagogiku do výuky?

Na otevřenou otázku týkající se zapojení lesní pedagogiky do výuky odpověděli pouze 4 respondenti. Jejich odpovědi byli, že jsou dětem poskytovány praktické ukázky, dále byla poznamenána aktivita místního mysliveckého spolku, který zprostředkovává názornou výuku v přírodě. Další odpovědi byla aktivita v rámci realizaci výkladu v přírodě a poslední respondent odpověděl, že na školách připravují projektové dny.

6.2. Výsledky přímých rozhovorů:

Otázka	Ano%	Ne %	Celk. %
Znáte pojem lesní pedagogika?	81	19	100
Zajímala by Vás akce z lesní pedagogiky?	65	35	100
Využíváte akcí z lesní pedagogiky?	92	8	100
Víte, kdo akce z lesní pedagogiky zprostředkovává?	79	11	100
Účastníte se akcí z lesní pedagogiky?	0	100	100

Měli byste zájem o zapojení do akcí lesní pedagogiky?	85	15	100
---	----	----	-----

Na dvě otázky, které nelze odpovědět možnostmi **ano**, či **ne** byly odpovědi následující:

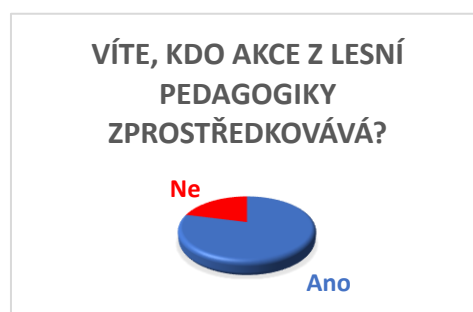
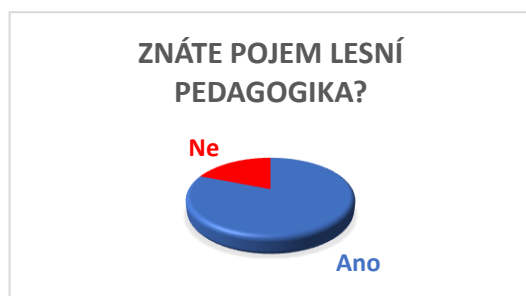
Jak využíváte akcí z Lesní pedagogiky?

respondenti odpovídali velmi podobně, a sice že v rámci vlastivědných a biologických předmětů věnují čas problematice lesa a živočichů v něm žijících.

Jakým způsobem se zapojujete do akcí z Lesní pedagogiky

většina respondentů odpověděla, že vycházkami do lesa, někdy za přítomnosti lesníka nebo kontaktem s mysliveckou společností.

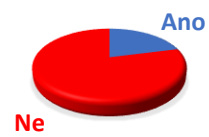
Zajímavým zjištěním během přímých rozhovor byla skutečnost, že oslovení pedagogové nechtěli být ve většině případů nikde jmenováni ani citováni. Důvodem může být obava z konfrontace jejich názoru s názorem vedení školy, protože je předpokladem, že data, získaná nepřímou formou jsou spíše názory vedení školy, nikoliv obecným názorem pedagogických pracovníků – učitelů. (Reidl, 2003)

VYUŽÍVÁTE AKCE Z LESNÍ
PEDAGOGIKY?

MĚLI BYJSTE ZÁJEM O
ZAPOJENÍ DO AKCÍ Z LESNÍ
PEDAGOGIKY?

7. Diskuse

Na dotazník odpovědělo z oslovených 50ti školních institucí pouhých 25 respondentů. Dotazník byl z části proveden telefonickou cestou. K tomuto postupu bylo přistoupeno z důvodu zvážení nejméně invazivního přístupu k osobám pracujících ve vedoucích funkcích škol a školních zařízeních. Dotazník byl následně zaznamenán do formuláře.

Volba otázek byla upravena z důvodu nezájmu o rozsáhlé dotazníky popřípadě rozhovory. Rozsah otázek byl formulován jednoduše a srozumitelně tak, aby vyplnění dotazníku zabralo pouze několik kroků a aby odpovědi byly jasné a stručné.

Z výsledků šetření jednoznačně vyplývá velmi nízká povědomost o Lesní pedagogice a jejím využití ve vzdělávacím procesu základních škol. Lesní pedagogika není ze strany učitelů chápána jako vzdělávací systém, ale jako příležitostné využití náhodných kontaktů s lidmi s lesnickým vzděláním, nebo myslivci. Výsledek se ve své podstatě odvíjí od toho, jestli některý z pedagogů takový kontakt má. To se projevuje např. zcela negativním přístupem ke školení Lesnické pedagogiky (100 % negativních odpovědí) nebo velmi nízkým procentem případů využívání programu Lesnické pedagogiky (pouze 7% kladných odpovědí). Na druhou stranu, 74% dotázaných ví co je to Lesní pedagogika nebo o ní má alespoň základní povědomost. To může znamenat, že hlavním důvodem pro tak nízké uplatnění programů lesní pedagogiky není nevědomost, ale spíše nechut' tento program zavádět. Pravděpodobnost tohoto závěru potvrzuje i otázka zda má respondent zájem o zapojení do těchto programů, kdy 73% odpovědí bylo negativních.

Důvodem může být obava z dalšího rozšiřování problémů i administrativy, jejichž přemírou dnes školy trpí a vedení školy si nechce přidělovat další starosti. Tomu nasvědčují i některé poznámky při telefonickém kontaktu se školami, které odpověděli na zasláný dotazník telefonicky.

Zajímavá je skutečnost, že výsledky u dotazníků vyplněných elektronickou nebo telefonickou formou se liší od výsledků z přímých rozhovorů, kdy přímé rozhovory vykazují znatelně větší kladný přístup k Lesnické pedagogice. Během přímého rozhovoru se totiž připojuje i prvek pozorování, bližšího kontaktu i upřímnosti, což u telefonického rozhovoru nebo písemného dotazování nenastává.

Může z toho vyplývat závěr, že vedení školy, které je zahlceno pedagogickými, manažerskými i administrativními problémy, nechce rozšiřovat výuku o další zdroj problémů. Učitelé, na které uvedené problémy nedopadají tak intenzivně jako na vedení školy, mají potom příznivější náhled na prospěšnost a možnost účasti v programu Lesní pedagogiky.

Z osobních rozhovorů vyplynula ještě jedna dost závažná skutečnost, a sice že učitelé se obávají vysoké odpovědnosti za žáky během terénních exkurzí, pobytu v lese apod. Hlavní problém vidí v obecně nízké kázni žáků jak prvního, tak druhého stupně základních škol, při které je kontrola větší skupiny žáků v prostředí lesa obtížná, až téměř nemožná, a to vše při plné odpovědnosti pedagoga za vše, co se může žákům přihodit. Je otázkou, zda tento problém může řešit např. účast většího počtu dozorujících učitelů nebo účast rodičů apod.

V každém případě výsledky poskytují mnoho námětů ke zlepšení situace v oblasti akcí z Lesní pedagogiky, které jsou uvedeny v další kapitole.

8. Návrh opatření

Výsledky dotazníkového šetření neprokázaly pouze nezáměr respondentů o akce z lesní pedagogiky. Ukázaly hlavně neznalost samotných aktivit spojených s lesní pedagogikou. Je velice těžké posoudit, zda je důvodem strach z hlediska časového presu a pochybnostech s plněním učebního plánu nebo zda se jedná ze stran učitelů o komfort hodin ve školních třídách.

V sousedním Slovensku je například využíváno prostředí univerzit pro realizaci projektu vystupujícím pod názvem DELESUN – dětská lesnická univerzita. Zde si žáci 6.tříd mohou po dobu osmi měsíců užívat přednášek a vycházek s lesním pedagogem přímo v prostorách univerzity. (NLC-ÚLPV, 2019)

8.1. Spolupráce s institucemi nabízející mimoškolní vzdělávání

Řešením pro tyto případy je například rozvoj spolupráce s institucemi nabízející mimoškolní aktivity jako jsou například kluby nebo Domy dětí a mládeže (dále jen DDM), spolky atd. V okrese Mělník existuje hned několik DDM nabízejících širokouhlé aktivity v přírodě. DDM Mělník nabízí zájmové útvary, vzdělávací kurzy, příměstské i pobytové tábory, pořádá olympiády, cvičení pro seniory a další různé aktivity. Domy dětí a mládeže fungující pod záštitou Středočeského kraje tedy nabízí aktivity pro širokou veřejnost. Spolupráce s DDM a institucemi podobného charakteru společně s Lesní správou Mělník by vedla k většímu zapojení škol i veřejnosti do aktivit spojených s lesní pedagogikou.

Tato spolupráce nabízí spoustu atraktivních možností. Jednou z nich je zřízení ekocentra nebo například zookoutku, který by byl přístupný, jak školám a školkám, tak i široké veřejnosti. Zde by bylo možné podnikat výstavy, přednášky i jednorázové akce zaměřené na lesní pedagogiku. Na realizaci tohoto návrhu pro rozvoj lesní pedagogiky by mohlo být zažádáno o dotaci u Ministerstva Zemědělství.

8.2. Spolupráce s regionálním muzeem Mělník

Přímo na historickém náměstí města Mělník se nachází Regionální muzeum Mělník, kde se každoročně pořádá široké spektrum akcí. Jednou z nich je například akce vystupující pod názvem Nespoutaná řeka jedná se o výstavu s doprovodným programem a interaktivními prvky, kde se školy a veřejnost mohou seznámit s přírodou říční krajiny a jejími ekosystémy. Dále muzeum pořádá jarmarky akce, přednášky a vycházky. Příkladem je zimní ornitologická Vycházka ke Světovému dni mokřadů pořádána v nedalekých Neratovicích, Soví noc – vycházka za sovím houkáním do Kokořínského dolu. (www.muzeum-melnik.cz)

Regionální muzeum Mělník by do svého programu mohlo přímo zahrnout vycházky s lesním pedagogem. Tuto akci stejně tak jako všechny své výstavy a akce nabídnout nejen široké veřejnosti, ale právě i školám a školkám. K propagaci akcí spojených s lesní pedagogikou by mohlo docházet na zemědělských trzích pořádaných každý víkend přímo na náměstí města Mělník. Zde by mohl být vyhrazen stánek s interaktivními pomůckami a přilákat tak zájem návštěvníků, kterých se zde každý týden sejde nespočet. V přízemí budovy muzea se nachází kavárna, kde probíhají výstavy fotografií. Zde by byl vhodný prostor pro výstavu a další propagaci akcí z lesní pedagogiky.

8.3. Zapojení seniorů

Nejlepší předpoklady pro pozice Lesních pedagogů mají samotní lesníci. Při vzniklé situaci na mělnicku se naskýtá možnost zapojení seniorů jako průvodců nebo do pozic lesních pedagogů. Tímto krokem by byla vyřešena situace s nedostatkem zaměstnanců v Lesní správě Mělník. Zaměstnávání důchodců do pozic lesních pedagogů by bylo nejen z praktického hlediska ale i z ekonomického výhodné. Popřípadě by bylo na místě vybudování podobného střediska jako má CHKO Křivoklátsko i na území okresu Mělník.

8.4. Podpora města Mělník

S rozvojem lesní pedagogiky, popřípadě výstavby nového střediska, by mohlo vypomoci samotné město Mělník. Město Mělník poskytuje vzdělávání poskytuje možnosti celoživotního vzdělávání. Údaje z rok 2013 udávají, že poskytovaných 5 předškolních zařízení navštěvuje 652 dětí, v centru a poblíže města je vybudováno 6 Základních škol, 5 Středních škol, 1 Vyšší odborná škola, která zároveň nabízí studium Akademie třetího věku. Do Akademie třetího věku bylo v roce 2013 přihlášeno 65 studentů a studovali obor historie a kultura.

8.5. Podpora vzdělávání – nabídka nových studijních oborů

Nabídkou nového studijního oboru lesní pedagogika v bezplatné formě by bylo možné dopomoci Lesní správě s nedostatkem zaměstnanců. Město Mělník roku 2010 vlastní lesy v nedaleké oblasti Chloumek. Tato oblast je v přípustné vzdálenosti od všech školních institucí. Ve městě funguje Městská hromadná doprava, která má zastávku na okraji města. Zapojením seniorů navštěvujících Akademii třetího věku ve spolupráci s městem Mělník by bylo vytvořeno ideální prostředí pro program lesní pedagogiky. Nabízí se zde možnost otevření oboru „Příroda“. Tento obor by mohl nabídnout zapojení odborných vycházek s výkladem. Dětem by spolupráce se seniory vstřípila úctu ke starším osobám a seniorům naplnila jejich volný čas. Tento návrh by tedy plnil nejen environmentální ale i sociální funkci.

8.6. Propagace

Velkým přínosem pro rozvoj povědomí o lesní pedagogice by byla bezesporu zvýšená propagace. Motivací pro děti a mládež by mohla být cesta interaktivních pomůcek. Formou fotek a videí na internetu a sociálních sítí by se každý mohl dozvědět o aktivitách, projektech, akcích a programech, které jsou pro veřejnost každoročně připravovány. Ve spolupráci s organizacemi zabývajícími se mimoškolními aktivitami se tyto plány dají snadno realizovat (plakáty v rámci výtvarného kroužku, scénář podle přírodovědeckého kroužku atd.). Velký potenciál

v cestě za propagací lesní pedagogiky má i fakt, že instituce pro mimoškolní vzdělávání navštěvuje většina žáků ze základních škol.

Veškeré akce, vycházky, přednášky aj. by mohly být nabízeny například na školních radách, setkání ředitelů škol a školek a zasedání obcí.

Největší přínos pro propagaci lesní pedagogiky by mohl přinést propagační tým. Tento tým by se věnoval pouze aktivitám a akcím z lesní pedagogiky. S nabídkou těchto akcí by vyjížděl přímo do škol. Zde by mohli být využívány opět interaktivní pomůcky. Pro zvýšení zaujetí a motivace dětí ve školách a školkách by mohla proběhnout i ukázka z výcviku loveckého psa apod. Tento propagační tým by mohl mít vlastní webové stránky. Na těchto stránkách by se mohli registrovat školy a přihlašovat se k různým projektům, výstavám i samotným akcím z lesní pedagogiky. Vytvoření propagačního týmu nabízí nespočet možností přispívající k rozšíření povědomí o lesní pedagogice a zároveň přirozeného propojení dětí různého věku i veřejnosti s okolním prostředím.

9. Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapování aktivity subjektů nabízejících školení lesní pedagogiky a zároveň zjištění povědomí a poptávky po programu. Obávaný negativní výsledek dotazníkového šetření a rozhovorů se potvrdil. Stejně tak jako nedostatečná nabídka a propagace environmentálních programů. Případná ideální poptávka se v případě aktuálních možností nedá uspokojit. K tomuto závěru přispívá průzkumná část, která proběhla na úrovni nejvyššího subjektu zabývajících se lesní pedagogikou. Při průzkumu činnosti ÚHÚL Brandýs nad Labem mne zaujal aktivní přístup ke zpracování a realizaci školení lesní pedagogiky. V současné době není možné zajistit dostatek lesních pedagogů, pracovních pozic a lokalit vhodných k využití pro realizaci školení lesní pedagogiky. Tento problém se odráží v nedostatku informovanosti a zájmu o samotné školení.

Při průzkumu aktivit lesní správy Mělník byla zjištěna obávaná absence lesních pedagogů i aktivit spojených s akcí z lesní pedagogiky. Důvodem je nedostatek personálu k uspokojení potřeb tak rozsáhlého území jako je oblast mělnicka.

Případný zájem o akci z lesní pedagogiky ze stran škol nebo školských zařízení by byl možný v případě velkého předstihu objednání akce v ÚHÚL Brandýs nad Labem. Ani tento postup však nezaručuje možnou účast na programu. ÚHÚL Brandýs nad Labem v případě neschopnosti uspokojit poptávku zájemců nabízí využití alternativních projektů od ostatních subjektů zabývajících se lesní pedagogikou.

Navržená opatření jsou realizovatelná, avšak za předpokladu ideálních podmínek na všech stranách účastníků této analýzy.

Mimo cílů práce stanovených zadáním bych byla velmi ráda, aby tato práce splnila ještě jeden cíl a tím je motivování co největšího počtu dětí v předškolních i školních zařízeních ke kladnému vztahu k přírodě. Vliv přírodního prostředí na psychiku člověka a rozvoj jeho morálně-volných vlastností byl mnohokrát vědecky prokázán. Člověk vznikl v těsném sepětí s přírodou. Ovlivnila způsob jeho obživy, vzrůst, barvu pleti a mnoho dalších vlastností. Bohužel, vývoj civilizace způsobil určitý odklon od našeho původního prostředí. Využíváme neobnovitelným způsobem přírodní suroviny, obklopujeme se výrobky z plastů a dalších výrobně a energeticky náročných materiálů. Většinu času trávíme v prostředí spíše industriálním, než přírodním a to se projevuje i na našich dětech, které tráví dlouhé hodiny u počítačů, mobilních telefonů, herních konzol a dalších elektronických vymožeností, které

k rozvoji kladných psychologických vlastností přispívají málo, nebo vůbec, v horších případech mají negativní vliv. Přitom je zde nejlepší učitel - naše příroda se svými zákonitostmi. Dokonalý systém plný příkladů a poučení, zejména pro naše děti. Ráda bych závěrem zmínila již jednou v textu práce uvedenou část citátu Ing. Vítězslava Holého: *"Jediná naděje je v našich dětech. Odklonili jsme je od sledování přírody a přizpůsobování své činnosti jejich potřebám. Naopak, my sami jsme se přizpůsobili jiným lidem a zbavili se tak vlastní vnitřní rovnováhy."*

Programy lesní pedagogiky jsou jednou z cest k nápravě a chtěla bych věřit, že má práce bude na této cestě skromným příspěvkem.

10. Přehled literatury a použitých zdrojů

Odborné publikace

- Machar I., 2009: Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky: pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy. Univerzita Palackého, Olomouc, S.104.
- Vašíčková P., 2009: Úvod do ekologie lesa a lesní pedagogiky: pro učitele přírodopisu a environmentální výchovy. Univerzita Palackého, Olomouc, S.104.
- Malčánková T., 2018: Moderní technologie při výuce lesní pedagogiky – Anketa lesnické práce. Lesnická práce, ročník 97. S.48-51.
- Holý V., 2019: Bylo nebylo, bude nebude. Lesní práce (Časopis pro lesnicko-dřevařskou vědu a praxi) 98/3, S.170-171, 26-27
- Pondělíčková A., 2019: Dřevěná kostka dělá radost v Lesní mateřské škole. Lesnická práce 98/1. S.49
- Pondělíčková A., PEFC ČR, 2019: Dřevěná kostka dělá radost Lesní mateřské škole, Lesnická práce, 2019/1
- Kapuciánová, M. 2010: Lesní a venkovní pedagogika: příručka k projektu Alma Mater Studiorum. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010.ISBN978-80-7290-451-8.
- Amann, Michaela a kol. 2003: Pojd'me na to od lesa. Příručka ekologické výchovy a lesní pedagogiky. Vimperk: Správa Národního parku a CHKO Šumava, 2003.
- Bilačič, M. a kol., 2016: Lesná pedagogika ako zážitková forma sprevádzania v lesnom prírodnom prostredí. Študijná príručka k vzdelávaciemu programu lesný sprievodca. Zvolen: NLC – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen, 2016 S. 57.
- Prylová, L., 2006: Les i škola hrou. Vesmír 85. S.623.
- Řezáč, J. 2011: Pedagogický manuál pro lesníky –lektory, lesní pedagogy. Trutnov: Nadace dřevo pro život, 2011.
- Marušáková, L., 2010: Lesná pedagogika–príručka pre lesných pedaggógov. Zvolen: Národné lesnícke centrum. ISBN978-80-8093-126–6.

- Cornell, J., 1985: Sharing Nature With Children. Nevada City: Dawn Publicaons. ISBN1-883220-73-4.

Internetové zdroje

- MeziStromy.cz, ©2019: Lesní pedagogika (online) [cit. 2019.10.02], dostupné z <<https://www.mezistromy.cz/vzdelavani/lesni-pedagogika>>.
-
- Prylová, L., ©2009: První celorepublikové setkání lesních pedagogů. Lesní práce (online) [cit. 2020.20.04], dostupné z <http://www.lesprace.cz/casopis-lesnicka-prace-archiv/rocnik-88-2009/lesnicka-prace-c-1-09/prvni-celorepublikove-setkani-lesnich-pedagogu>
- Pracovní skupina MZe zabývající se lesní pedagogikou v ČR, ©2015: Kdo je lesní pedagog? (online) [cit. 2019.03.02], dostupné z <<https://www.lesnipedagogika.cz/cz/lesni-pedagogika/kdo-je-lesni-pedagog>>.
- MŽP, ©2016: Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství na léta 2016 – 2025 (online) [cit. 2019.15.02], dostupné z <[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_program_evvo_ep_2016_2025/\\$FILE/OFDN-SP_EVVO_EP_%202016_2025-20160725.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_program_evvo_ep_2016_2025/$FILE/OFDN-SP_EVVO_EP_%202016_2025-20160725.pdf)>.
- EAGRI, ©2017: Zpráva o stavu lesa (online) [cit. 2019.03.03], dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/609179/Zprava_o_stavu_lesa_2017.pdf>.S.95
- Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, ©2019: Lesní pedagogika (online) [cit. 2019.10.02], dostupné z <<http://www.uhul.cz/nase-cinnost/dalsi-cinnost/lesni-pedagogika>>.
- Regionální muzeum Mělník ©2019: Přehled akcí (online) [cit. 2020.03.03], dostupné z <https://www.muzeum-melnik.cz/akce-a-vystavy/prehledy-akci-ke-stazeni/>
- Lesy ČR, ©2016: Jednotný postup pro realizaci lesní pedagogiky u lesních subjektů v ČR (online) [cit. 2019.15.02], dostupné z <<https://lesy-cr.cz/wp-content/uploads/2016/12/jednotny-postup-pro-realizaci-lesni-pedagogiky-u-lesnickych-subjektu-v-cr.pdf>>.

- Vojenské lesy a statky, s.p. ©2020: Školkařský den představil letošní osmimilionovou produkci (online) [cit. 2020.20.05.], dostupné z <https://www.vls.cz/novinky/36>
- IS Křivoklát, ©2019: CHKO a biosférická rezervace UNESCO – Výukové programy 2018 – 2019 (online) [cit. 2019.03.03], dostupné z http://www.is-krivoklat.cz/e_download.php?file=data/editor/252cs_4.pdf&original=V%C3%BDukov%C3%A9%20programy%202018-2019_final.pdf.
- NLC-ÚLPV ©2019: DELESUN – Detská lesnícka univerzita (online) [cit. 2020.04.03], dostupné z <http://www.lesnapedagogika.sk/portal/delesun/>.

11. Přílohy

Seznam zkratk – pojmů

ČŠI – Česká školní inspekce

EP – Environmentální poradenství

EVVO – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

FAO – Organizace Spojených národů pro výživu a zemědělství

FCN – Forest Communicators Network

LP- lesní pedagogika

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MZe – Ministerstvo zemědělství

MŽP – Ministerstvo životního prostředí

NIDV - Národního institutu pro další vzdělávání

NÚV - Národního ústavu pro vzdělávání

OP VVV – operační program pro výzkum, vývoj a vzdělání

PEFC ČR – Český systém certifikace lesů